

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2890-23

meddelad i Stockholm den 22 februari 2024

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 10 mars 2023 i mål nr 4001-22

SAKEN

Merkostnadsersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer förvaltningsrättens avgörande.

BAKGRUND

1. Merkostnadsersättning är en socialförsäkringsförmån som ska kompensera för de merkostnader som en person har med anledning av sin funktionsnedsättning och underlätta deltagande i arbetslivet och i det övriga samhällslivet. Det är enbart den ekonomiska aspekten av att ha en funktionsnedsättning som ska kompenseras.
2. Med merkostnad förstås en skälig kostnad som uppkommer på grund av en persons funktionsnedsättning och som går utöver en kostnad som är normal för personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. Merkostnadsersättning lämnas för bl.a. hälsa och rengöring.
3. AA ansökte hos Försäkringskassan om merkostnadsersättning för rengörings- och förbrukningsartiklar. Hon angav att hon på grund av sin funktionsnedsättning i form av tvångssyndrom överkonsumerar sådana produkter. Försäkringskassan avslag hennes ansökan med motiveringen att hennes funktionsnedsättning inte skulle komma att försämras på grund av en minskning av överkonsumtionen.
4. Förvaltningsrätten i Uppsala avslag AAs överklagande. Domstolen ansåg att överkonsumtionen visserligen hade ett samband med AAs funktionsnedsättning men att hon inte hade gjort sannolikt att överkonsumtionen inte bidrog till att försämra hennes tillstånd.
5. AA överklagade till Kammarrätten i Stockholm som upphävde underinstansernas avgöranden och visade målet åter till Försäkringskassan för fortsatt handläggning. Inledningsvis konstaterade kammarrätten att AAs överkonsumtion av rengörings- och förbrukningsartiklar har ett samband med hennes funktionsnedsättning. Vidare menade domstolen att överkonsumtionen inte bidrar till att försämra hennes tillstånd eller motverkar att tillståndet

förbättras, vilket innebär att kostnaderna kan berättiga till merkostnadsersättning. Kammarrätten tog dock inte ställning till om övriga förutsättningar för sådan ersättning var uppfyllda.

YRKANDEN M.M.

6. *Försäkringskassan* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva kammarrättens dom och fastställa förvaltningsrättens avgörande.
7. *AA* anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

8. Frågan i målet är om en viss kostnad utgör en sådan skälig kostnad som ger rätt till merkostnadsersättning.

Rättslig reglering m.m.

9. Bestämmelser om merkostnadsersättning finns i 50 kap. socialförsäkringsbalken.
10. Med en merkostnad avses enligt 2 § första stycket en skälig kostnad som uppkommer på grund av en persons funktionsnedsättning och som går utöver en kostnad som är normal för en person utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder.
11. Enligt 9 § 1 och 2 lämnas merkostnadsersättning för merkostnader för hälsa, vård och kost samt slitage och rengöring.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Merkostnadsersättning syftar till att ersätta merkostnader till följd av en funktionsnedsättning. Förmånen ska bidra till att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor. Härutöver är målsättningen att stödet ska underlätta deltagande i arbetslivet och i det övriga samhällslivet. Det är enbart den ekonomiska aspekten av att ha en funktionsnedsättning som ska kompenseras (prop. 2017/18:190 s. 62 och 108).
13. En grundläggande förutsättning för att en kostnad ska anses vara en merkostnad enligt socialförsäkringsbalken är att den är skälig och har uppkommit på grund av en persons funktionsnedsättning. Det ska alltså finnas ett orsakssamband mellan funktionsnedsättningen och kostnaden.
14. Av förarbetena till bestämmelserna kan utläsas att vid bedömningen av om kostnader utgör skäliga kostnader ska det beaktas dels om summan av kostnaderna som sådan är skälig, dels om de val den enskilde gör eller inte gör medför att kostnaderna är skäliga eller inte. Det senare ledet tar sikte på om kostnaderna är att anse som motiverade med hänsyn till vad de avser (a. prop. s. 113 f. och 177). Det innebär enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening bl.a. att en kostnad objektivt sett ska vara motiverad utifrån ett faktiskt behov för att underlätta deltagande i arbetslivet och i det övriga samhällslivet.
15. AA överkonsumerar rengörings- och förbrukningsartiklar på grund av sin funktionsnedsättning. Den konsumtionen kan dock inte anses vara motiverad för att hon ska uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och underlätta för henne att delta i arbetslivet och i det övriga samhällslivet. Kostnaderna för denna konsumtion kan således inte anses som sådana skäliga kostnader som

ger rätt till merkostnadsersättning. Försäkringskassans överklagande ska därför bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Per Classon, Mahmut Baran, Petter Asp och Linda Haggren.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Hedvig Areskoug.